

Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse määruste muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõu kohaselt muudetakse Vabariigi Valitsuse 11. aprilli 2013. aasta määrust nr 60 „Politsei- ja Piirivalveameti ja Kaitsepolitseiameti vaheline uurimisalluvus“ (edaspidi ka *Vabariigi Valitsuse määrus nr 60*), et täpsustada Politsei- ja Piirivalveameti ning Kaitsepolitseiameti vahelist uurimisalluvust, tulenevalt karistusseadustiku muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse (sanktsioonirikkumised)¹ jõustumisest 27. aprillil 2025. aastal. Nimetatud seaduse peamine eesmärk oli tõhustada kaupade ja sularaha sisse- ja väljaveo sanktsioonirikkumiste menetlust. Maksu- ja Tolliameti uurimisalluvusse lisati rahvusvahelised ning Vabariigi Valitsuse sanktsioonirikkumised, sealhulgas rikkumised ettevaatamatusest, kui kuriteo objektiks oli kauba või sularaha sisse- ja väljaveo keelu rikkumine. KarS-i lisati uus kuriteokoosseis (KarS § 93²), mis muudab karistatavaks ka rahvusvahelise sanktsiooni ja Vabariigi Valitsuse sanktsiooni rikkumise ettevaatamatusest, ning uus kuriteokoosseis (KarS § 421⁴), mille kohaselt karistatakse keelatud strateegilise kauba veo või keelatud strateegilise kaubaga seotud teenuse osutamise eest ka juhul, kui see on toime pandud ettevaatamatusest. Eelnõu kohaselt muudetakse Politsei- ja Piirivalveameti ja Kaitsepolitseiameti vahelist uurimisalluvust ning sätestatakse, et Kaitsepolitseiamet toimetab kohtueelset menetlust KarS §-des 93¹ ja 93² sätestatud kuritegudes, välja arvatud juhul, kui teo objektiks oli kauba või sularaha sisse- ja väljaveo keeld, ning KarS §-s 421⁴ sätestatud kuritegudes, välja arvatud juhul, kui teo objektiks oli strateegilise kauba seaduse tähenduses inimõiguste rikkumiseks kasutatava kauba vedu või sellega seotud teenus sihtriigist olenemata.

Eelnõu kohaselt tehakse samuti muudatused Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. aasta määruses nr 163 „Strateegilise kauba tolliformaalsuste ning tolli teavitamise kord Euroopa Liidu sisesel edasitoimetamisel ja relva transportimisel õhu kaudu“ (edaspidi ka *Vabariigi Valitsuse määrus nr 163*). Määruses asendatakse viide EL-i nõukogu määrusele (EÜ) nr 428/2009 viitega kehtivale Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2021/821.

2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi sisejulgeoleku osakond (jupo@siseministeerium.ee), Justiits- ja Digiministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Martin Ziehr (martin.ziehr@just.ee) ning Välisministeeriumi juriidilise osakonna riigisisese õiguse büroo jurist Merike Alep (merike.alep@mfa.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi õigusnõunik Monika Silvet (monika.silvet@siseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Luisa Tõlkebüroo eesti keele toimetaja Tiina Alekõrs (tiina@luisa.ee).

3. Märkused

Eelnõu kohaselt muudetakse järgmisi Vabariigi Valitsuse määrusi:

- 1) Vabariigi Valitsuse 11. aprilli 2013. aasta määruse nr 60 „Politsei- ja Piirivalveameti ja Kaitsepolitseiameti vaheline uurimisalluvus“ 10. mail 2019. aastal jõustunud redaktsiooni ([RT I, 07.05.2019, 4](#));
- 2) Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. aasta määruse nr 163 „Strateegilise kauba tolliformaalsuste ning tolli teavitamise kord Euroopa Liidu sisesel edasitoimetamisel ja

¹ [Karistusseadustiku muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seadus \(sanktsioonirikkumised\)](#).

relva transportimisel õhu kaudu” 2. märtsil 2014. aastal jõustunud redaktsiooni ([RT I, 19.03.2014, 6](#)).

Eelnõu on seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega. Euroopa Liit on kehtestanud 17 sanktsioonipaketti seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas. Euroopa Liidu kehtestatud piiravate meetmete rakendamise küsimus, muu hulgas asutuste pädevuse küsimus, tuleb lahendada riigisiselt. Lisaks on eelnõu seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/821 (millega kehtestatakse liidu kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks²) rakendamisega.

Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

4. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

27. aprillil 2025. aastal jõustus karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (sanktsioonirikkumised), mille peamine eesmärk oli muuta kaupade ja sularaha sisse- ja väljaveo sanktsioonirikkumiste menetlus tõhusamaks ning anda nimetatud sanktsioonirikkumiste kuritegude uurimisalluvus Kaitsepolitseiametilt Maksu- ja Tolliametile. Nimetatud seadusega muudeti karistusseadustikku (edaspidi *KarS*), kriminaalmenetluse seadustikku (edaspidi *KrMS*), kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seadust (edaspidi *KrMSRS*), rahvusvahelise sanktsiooni seadust (edaspidi *RSanS*), strateegilise kauba seadust (edaspidi *StrKS*) ja väärteomenetluse seadustikku (edaspidi *VTMS*).

KrMS-is muudeti Kaitsepolitseiameti ja Maksu- ja Tolliameti uurimisalluvust ning sätestati, et Maksu- ja Tolliamet toimetab kohtueelset menetlust rahvusvahelise sanktsiooni ja Vabariigi Valitsuse sanktsiooni rikkumise korral, sealhulgas ettevaatamatusest, kui kuriteo objektiks on kauba või sularaha sisse- ja väljaveo keelu rikkumine. KrMS § 212 lõike 2 punkti 2 teksti lisati viide KarS §-le 421⁴ ning lauseosa viidetega KarS §-dele 93¹ ja 93²:

„2) Maksu- ja Tolliamet maksu- ja tollialases kuriteos, narkootilise ja psühhotroopse aine üle piiri toimetamisega seotud kuriteos ning karistusseadustiku §-s 421¹ nimetatud kuriteos, välja arvatud juhul, kui kuriteo objektiks oli radioaktiivne aine, lõhkeaine või laskemoon koguses, mis ületab relvaseaduse § 46 lõikes 5 sätestatud piirmäära, või relvade laskekõlbmatuks muutmise tehnilistele nõuetele täielikult mittevastav tulirelv, karistusseadustiku §-des 421² ja 421⁴ nimetatud kuriteos, kui kuriteo objektiks oli inimõiguste rikkumiseks kasutatav kaup või sellega seotud teenus, ning karistusseadustiku §-des 93¹ ja 93² nimetatud kuriteos, kui kuriteo objektiks oli kauba või sularaha sisse- ja väljaveo keelu rikkumine;“.

KarS-i muudatusega täpsustati ka keelatud strateegilise kauba veo ja teenuse rikkumistega seonduvat. KarS § 93¹ täiendati selliselt, et KarS §-s 421² sätestatud keelatud strateegilise kauba veo ja keelatud strateegilise kaubaga seotud teenuse osutamise rikkumise puhul kohaldatakse raskemat kuriteokoosseisu.

KarS-i lisati ka uued kuriteokoosseisud, mis seonduvad ettevaatamatusega:

1. KarS § 93², mis muudab karistatavaks ka rahvusvahelise sanktsiooni ja Vabariigi Valitsuse sanktsiooni rikkumise ettevaatamatusest, ning

² [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2021/821, millega kehtestatakse liidu kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks.](#)

2. KarS § 421⁴, mille kohaselt karistatakse keelatud strateegilise kauba veo või keelatud strateegilise kaubaga seotud teenuse osutamise eest ka juhul, kui see on toime pandud ettevaatamatusest.

RSanS-i muudatusega nähti ette, et rahvusvahelise sanktsiooni või Vabariigi Valitsuse sanktsiooniga kehtestatud kauba, välja arvatud karistusseadustiku §-s 421² sätestatud keelatud strateegilise kauba, või sularaha sisse- ja väljaveo keelu rikkumine, kui kauba või sularaha väärtus ei ületa 10 000 eurot ning tegu ei ole toime pandud grupi poolt ega korduvalt, on karistatav väärteona.

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Paragrahviga 1 muudetakse Vabariigi Valitsuse 11. aprilli 2013. aasta määrust nr 60 „Politsei- ja Piirivalveameti ja Kaitsepolitsei ameti vaheline uurimisalluvus“ ning §-ga 2 Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. aasta määrust nr 163 „Strateegilise kauba tolliformaalsuste ning tolli teavitamise kord Euroopa Liidu sisesel edasitoimetamisel ja relva transportimisel õhu kaudu”.

Vabariigi Valitsuse 11. aprilli 2013. aasta määruse nr 60 „Politsei- ja Piirivalveameti ja Kaitsepolitsei ameti vaheline uurimisalluvus“ muutmine

Eelnõu §-s 1 tehakse muudatused Vabariigi Valitsuse määruse nr 60 § 2 lõikes 1. Vabariigi Valitsuse määruses nr 60 tuleb reguleerida Politsei- ja Piirivalveameti ja Kaitsepolitsei ameti vaheline uurimisalluvus ning sätestada, millise ameti ülesandeks on uute kuriteokoosseisude (KarS §-de 93² ja 421⁴) kohtueelne menetlemine.

Kehtiva Vabariigi Valitsuse määruse nr 60 § 2 lõike 1 punkti 1 kohaselt toimetab Kaitsepolitsei amet kohtueelset menetlust karistusseadustiku §-des 89–93¹ ja 110–112, § 114 lõike 1 punktis 7, § 151 lõikes 2, §-des 231–237⁶, 241–243, 251, 310 ja 311, § 405 lõigetes 2 ja 3 ning §-s 415 sätestatud kuritegudes. Eelnõu kohaselt lisatakse nimetatud punkti KarS § 93² ning täpsustus, et Kaitsepolitsei amet toimetab kohtueelset menetlust KarS §-des 93¹ ja 93² sätestatud kuriteos, välja arvatud juhul, kui teo objektiks oli kauba või sularaha sisse- ja väljaveo keeld.

Kehtiva Vabariigi Valitsuse määruse nr 60 § 2 lõike 1 punkti 2⁵ kohaselt toimetab Kaitsepolitsei amet kohtueelset menetlust ka karistusseadustiku §-s 421² sätestatud kuritegudes, välja arvatud juhul, kui teo objektiks oli strateegilise kauba seaduse tähenduses inimõiguste rikkumiseks kasutatava kauba vedu või sellega seotud teenus sihtriigist olenemata. Eelnõu kohaselt lisatakse nimetatud punkti viide KarS §-le 421⁴ (mille kohaselt karistatakse keelatud strateegilise kauba veo või keelatud strateegilise kaubaga seotud teenuse osutamise eest ka juhul, kui see on toime pandud ettevaatamatusest). Karistusseadustiku muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse (sanktsioonirikkumised) eelnõu seletuskirja kohaselt sätestatakse KarS §-s 421⁴ kuriteona keelatud strateegilise kauba vedu ja keelatud strateegilise kaubaga seotud teenuse osutamine ettevaatamatusest ning selle teo uurimisalluvuse määramisel on põhjendatud lähtuda samast tahtlikust teost (KarS § 412²).

Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 163 „Strateegilise kauba tolliformaalsuste ning tolli teavitamise kord Euroopa Liidu sisesel edasitoimetamisel ja relva transportimisel õhu kaudu” muutmine

Eelnõu §-s 2 tehakse muudatused Vabariigi Valitsuse määruse nr 163 § 1 lõike 1 punktis 2, milles asendatakse senine viide EL-i nõukogu määrusele (EÜ) nr 428/2009, millega kehtestatakse ühenduse kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, edasitoimetamise, vahendamise ja transiidi kontrollimiseks, viitega kehtivale Euroopa Parlamendi ja nõukogu

määrusele (EL) 2021/821, millega kehtestatakse liidu kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks. Määrusega (EL) 2021/821 tunnistati määrus (EÜ) nr 428/2009 kehtetuks. Määruse (EL) 2021/821 artikli 11 punkt 8 sätestab, et liikmesriik võib oma riigisisestes õigusaktides sätestada nõude, et I lisa 5. kategooria 2. osas loetletud ning IV lisas loetlemata kaupade liidusisese edasitoimetamise korral sellest liikmesriigist esitatakse liikmesriigi pädevale asutusele nende kaupade kohta lisateavet. Vabariigi Valitsuse määruse § 1 lõike 1 punkt 2 sätestab tolli teavitamise korra sõjalise kauba ja kahesuguse kasutusega kaupade nimekirja I lisa 5. kategooria II osas loetletud, kuid IV lisas nimetamata kauba, Euroopa Liidu liikmesriigist Eestisse ja Eestist Euroopa Liidu liikmesriiki toimetamisel ning strateegilise kauba eriloo alusel tulirelva piiriülesel transportimisel õhu kaudu. Teavitamiskohustus on seega ainult teatavate eriti ohtlike kahesuguse kasutusega kaupade korral, mida on keerulisem jälgida ja mille piiriülesel liikumisel teistel viisidel info saamise võimalus on väiksem. Sellised kaubad on infoturbeks kasutatavad kaubad, tarkvara ja tehnoloogia, näiteks krüpteerimisseadmed. Teavitamine on vajalik, kuna tegemist on eriti ohtliku kaubaga, mida Euroopa Liidu sisese piirikontrolli puudumisel või õhu kaudu veol on tarvis täiendavalt kontrollida. Määruses ette nähtud teavitamiskord annab piisavalt vajalikku infot ja reageerimisvõimaluse tollile.

5. Eelnõu terminoloogia

Määruses ei kasutata uusi termineid.

6. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrusel on puutumus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/821, millega kehtestatakse liidu kord kahesuguse kasutusega kaupade ekspordi, vahendamise, tehnilise abi, transiidi ja edasitoimetamise kontrollimiseks.

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

7. Mõjud

7.1. Vabariigi Valitsuse 11. aprilli 2013. aasta määruse nr 60 „Politsei- ja Piirivalveameti ja Kaitsepolitseiameti vaheline uurimisalluvus“ muutmine

Kavandatav muudatus: sätestatakse, et uute kuriteokoosseisude (KarS §-de 93² ja 421⁴) kohtueelne menetlemine on Kaitsepolitseiameti ülesanne.

7.1.1. Mõju valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

7.1.2. Mõju sihtrühm: Kaitsepolitseiamet ning Politsei- ja Piirivalveamet

Määruse muudatus puudutab eelkõige Kaitsepolitseiametit, kellele antakse KarS §-des 93² ja 421⁴ sätestatud kuritegude kohtuelse menetlemise ülesanne. Siseministeeriumi valitsemisala sai nimetatud ülesande seoses karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (sanktsioonirikkumised) jõustumisega 27. aprillil 2025. aastal.

7.1.3. Muudatusega kaasnevad mõjud

Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (sanktsioonirikkumised) jõustumine on juba toonud kaasa parema riigi ressursijaotuse ning vähendanud menetlusressursi dubleerimist Kaitsepolitseiameti ja Maksu- ja Tolliameti vahel.

KarS §-de 93² ja 421⁴ koosseisud lisati nimetatud sanktsioonirikkumiste eelnõusse, et kõrvaldada eelnõu algtekstis olnud loogikaviga, mis seondus tahtluse ja ettevaatamatusega. Käesoleva eelnõuga täpsustatakse seaduse jõustumisega seenduvalt Kaitsepolitseiameti ja Politsei- ja Piirivalveameti vastavat uurimisalluvust, jättes lisandunud KarS koosseisud Kaitsepolitseiameti uurimisalluvusse.

Mõju ulatus ja esinemise sagedus sõltub rahvusvahelise sanktsiooni ja Vabariigi Valitsuse sanktsiooni ning strateegilise kaubaga seotud rikkumiste arvust.

Kuivõrd Kaitsepolitseiameti uurimisalluvuses on eelnimetatud rikkumiste raskemad süüteod (KarS §-d 93¹ ja 421^{1–421³}), siis eelduslikult ei avalda KarS §-de 93² ja 421⁴ kohtueelse menetlemise ülesande andmine Kaitsepolitseiameti pädevusse olulist mõju Kaitsepolitseiameti töökoormusele, kuna KarS §-de 93² ja 421⁴ rikkumised tuvastatakse Kaitsepolitseiameti alustatud kohtueelses menetluses.

Muudatustega kaasneva mõju puhul tuleb arvestada asjaoluga, et täiendavate Euroopa Liidu sanktsioonidega kasvab tõenäoliselt rikkumiste hulk ning sellega seoses suureneb ka Kaitsepolitseiameti menetluskoormus. Kuna Kaitsepolitseiamet peaks ennekõike tegelema ohtlikumate ja julgeolekut enam ohustavate sanktsioonirikkumiste avastamise ja uurimisega, võib vajalikuks osutuda uurimisalluvuse muutmine, et Kaitsepolitseiamet saaks tegeleda riigi julgeoleku vaates prioriteetsete kriminaalmenetlustega.

Muid mõjusid eelnõuga ei kaasne.

7.2. Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 163 „Strateegilise kauba tolliformaalsuste ning tolli teavitamise kord Euroopa Liidu sisesel edasitoimetamisel ja relva transportimisel õhu kaudu” muutmine

Kavandatav muudatus: asendatakse viide kehtetule EL-i nõukogu määrusele (EÜ) nr 28/2009 viitega kehtivale Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2021/821.

7.2.1. Mõju valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

7.2.2. Muudatuse sihtrühmad: Vabariigi Valitsuse moodustatud strateegilise kauba komisjon, strateegilise kaubaga tegelevad ettevõtjad ja strateegilise kauba ostjad

7.2.3. Muudatusega kaasnevad mõjud

Muudatusega korrastatakse olemasolevat valdkonna määrust, et see oleks kooskõlas kehtiva Euroopa Liidu õigusaktiga. See suurendab õigusselgust ja -kindlust. Määruse muutmisega halduskoormus ei kasva, sest korrigeeritakse üksnes viidet õigusaktile ja seega muutmisega täiendavaid kohustusi isikutele ei lisandu.

Muid mõjusid eelnõuga ei kaasne.

8. Määruse rakendamisega seotud tegevused ja eeldatavad kulud

Määruse rakendamisega ei kaasne täiendavaid kulutusi.

9. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

10. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu koostöölastamiseks Välisministeeriumile, Justiits- ja Digiministeeriumile ja Rahandusministeeriumile ning arvamuse andmiseks Kaitsepolitseiametile, Politsei- ja Piirivalveametile, Riigiprokuratuurile ning Maksu- ja Tolliametile. Märkused esitasid Justiits- ja Digiministeerium ning Kaitsepolitseiamet. Märkused ja selgitused on toodud koostöölastustabelis (vt seletuskirja lisa). Riigiprokuratuur toetas määruse eelnõud. Maksu- ja Tolliametil ning Politsei- ja Piirivalveametil eelnõu kohta märkusi ei olnud. Välisministeerium koostöölastas eelnõu märkusteta.